

Laurie Slegtenhorst

In de voetsporen van de Geallieerden

Promovenda Historische Cultuur

Wandelaars van de Vierdaagse lopen door de historische zone bij de brug 'De Oversteek' in Nijmegen op 19-07-2016.

© Stichting Liberation Route Europe

“I think we are walking in their footsteps [...]. This is hard, but what they did was harder and kind of little bit of respect for that”.

In dit citaat verbindt een negentienjarige militair uit Wales het heden met het verleden door tijdens het wandelen van de Nijmeegse Vierdaagse in 2016 zich in te beelden hoe de geallieerden in september 1944 *Operation Market Garden* uitvoerden om een groot deel van Zuid-Nederland te bevrijden. Deze verbinding werd nog eens versterkt doordat het interview plaatsvond bij de rivier de Waal en de brug 'De Oversteek' die een belangrijke rol speelden tijdens de bevrijding van Nijmegen op 20 september 1944.

Speciaal voor het honderdjarige jubileum van de Vierdaagse had de Stichting *Liberation Route Europe* (2013) in samenwerking met het vfonds (Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg) het initiatief genomen om de wandelaars een historische beleving van de Tweede Wereldoorlog te geven. Beide organisaties hebben als doelstelling om de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog zichtbaar te maken in het hedendaagse landschap en te verbinden aan verschillende recreatieve evenementen. Op deze manier zouden mensen gestimuleerd worden om na denken over het verleden en de vrede en vrijheid waarin we nu leven.

Langs de route van de Vierdaagse werden elke dag zogenaamde historische zones ingericht, verbonden aan een historisch locatie, waarin een thema uit de oorlogsperiode 1944-1945 werd uitgelicht. In deze zones werd gebruik gemaakt van historische beelden/foto's en audiofragmenten om de geschiedenis dichterbij de wandelaars te brengen. Om zicht te krijgen op het perspectief van de bezoekers heb ik op de tweede dag van de Vierdaagse de historische zone bij de brug 'De Oversteek' bezocht en 51 wandelaars (waaronder militairen) geïnterviewd.

In mijn promotieonderzoek *Heldhaftige Geschiedenissen. De popularisering van de Tweede Wereldoorlog in Nederland sinds ca. 2000* bestudeer ik door middel van interviews en enquêtes hoe mensen tegenwoordig omgaan met geschiedenis uit populaire media. De manier waarop populaire representaties het heden verbinden met het verleden is een belangrijk onderzoeksgebied van de geschiedenis afdeling op de Erasmus Universiteit. In dit onderzoek gebruik ik het concept 'historische afstand' om de afgenomen interviews te analyseren en te bestuderen. Ik bekijk op welke manier de deelnemers van de Vierdaagse een temporele verbinding maken tussen het heden en verleden, hoe zij op een emotionele manier verbonden zijn met de geschiedenis en welke betekenis de plek en/of historische zone heeft voor hun historische beleving.

Het citaat aan het begin van dit artikel toont aan dat de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog voor deze militair dichterbij kwam door

dezelfde route te volgen als de geallieerden in 1944 en de zware fysieke omstandigheden die hij voelde tijdens het wandelen. Voor een andere, 32-jarige Amerikaanse militair kwam de geschiedenis juist dichterbij door het zien van de brug waar zijn divisie in 1944 had gevochten:

“For me it is very important that bridges, especially important, because I am in the 82nd Airborne division and that is where the 504 parachute infantry regiment and the 505th crossed during operation Market Garden to engage the Germans.”

Andere wandelaars konden de verbinding met het verleden vooral maken door het zien van de vele militairen en de historische beelden in de zones.

“Ik loop wel de hele dag tussen de militairen en dat brengt je wel een beetje terug naar die tijd.” (groepsinterview twee mannen en vrouwen, tussen de 52-58 jaar, Nederland).

“Maar het ziet er nu heel anders uit dan toen, dus het is ook mooi als je een keer de foto’s erbij ziet of... en nog mooier als je de verhalen erbij hoorde.” (man, 67 jaar, Nederland).

Andere reacties toonden aan dat de geschiedenis op een afstand bleef, de historische zones weinig indruk maakten en de Vierdaagse vooral gezien werd als recreatie.

“Het is een leuke manier om aandacht te krijgen, maar ik ben aan het lopen, ik kijk verder heel weinig en ik let heel slecht op. Het is niet echt aan mij besteed.” (vrouw, 66 jaar, Nederland).

De afstand of nabijheid tot het verleden werd door het publiek op verschillende manieren waargenomen, en was afhankelijk van hun persoonlijke en emotionele betrokkenheid bij het verleden. Uit de citaten werd duidelijk dat militaire deelnemers veel binding met het verleden voelden, door het zien van de locaties en het gevoel in de voetsporen van hun militaire voorgangers te lopen. Voor de civiele deelnemers bleef de geschiedenis vooral op een afstand en werd het in de meeste gevallen ook niet aangewakkerd door de historische zones. De Vierdaagse bleef voor hen voornamelijk een recreatief evenement.

Toch moet deze conclusie niet te negatief worden gezien. De historische zones hadden de geschiedenis wel weer een plek gegeven in het hedendaagse landschap en de deelnemers het besef gegeven onder welke zware omstandigheden de geallieerden in 1944 hier moesten opereren en aan wie zij het te danken hebben dat zij tijdens de Vierdaagse in vrijheid kunnen wandelen.

Verder lezen

Kolen, Jan, Rutger van Krieken en Maarten Wijdeveld, “Topografie van de herinnering. De performance van de oorlog in het landschap en de stedelijke ruimte”. Frank van Vree, Rob van der Laarse, eds. *De dynamiek van de herinnering. Nederland en de Tweede Wereldoorlog in een internationale context*. Amsterdam, 2009.

Grever, Maria en Carla van Boxel. *Verlangen naar tastbaar verleden. Erfgoed, onderwijs en historisch besef*. Hilversum, 2014.

Maria Grever, “De mythe van De Oversteek”. Stefan Dudink en Liedeke Plate red. *Mythen van gender. Essays voor Willy Jansen*. Nijmegen, 2015.

Michael Peterson, “‘Maple leaf up’. Patriotic, historical and spiritual aspects of Canadian Armed Forces’ participation in the Nijmegen March.” John Eade, Mario Katić eds., *Military Pilgrimage and Battlefield Tourism. Commemorating the Dead*. Londen/New York, 2018.